

Nem szeretném, ha valamit rossz neven vett volna tőlem. A Revue egy cikkét adtam volt neki lefordítás végett; ő többre akart vállalkozni, t. i. hogy arról a tárgyról több cikket nyomán fog egy újat írni s ezért volt szük-sége a Deutsche Rundschaurra is. Én megjegyeztem, hogy igen örvendek, ha eredeti cikket ír, de akkor néhány könyvről írjon esszét, a fordítás vagy átdolgozás végett átadott cikkeket a szép forma kedvéért jobb meghagyni saját formájokban. Egyébiránt ha kedve van rá, szívesen beleegyezem abba is, hogy a kérdéses cikket saját belátása szerint dolgozza föl s a Rundschau illető számát egy pár nap alatt megkerítem. Talán azért nem jött utána, mert rossz neven vette megjegyzésemet. Nyugtassa meg, hogy teljességgel nem volt szándékom elkedvetleníteni, sőt buzdítani ohajtom. Bár sok oly fiatal író és tudós volna, mint ő. Én kiváló rokonszenvvel viseltem iránta s nagyon örvendek rajta, ha ír a Szemlébe valamit.

Az ég áldja kedves barátom!

Buda-Pest jul. 24. 1875.

tisztelő barátja

Gyulai Pál

A levélborítékon: *Imre Sándor* k. egyetemi tanár úrnak, a m. t. akadémia I. tagjának *Kolozsvártt*

Imre Sándornak *Nemzetiség és nevelés* című cikke a Budapesti Szemlének 1875. évi IV. kötetében (40—117. l.) jelent meg. — Imre József 1875-ben Schulek Vilmos szemorvos-tanár mellett tanársegéd volt.

PAPP FERENC.

ARANY JÁNOS KÉT ISMERETLEN LEVELE.

Arany Jánosnak itt közölt két levele Szilágyi Lajos debreceni kir. bírósági végrehajtó birtokában van, aki azokat családi ereklyeként őrzi. Mindkét levél ugyanis a tulajdonos nagyanyjához, Benkő Mihályné, Birizdó Máriához van intézve és válasz Benkőnének kérésére, illetőleg kérdésére. Amint a levelekből is kitűnik, Benkőné mint régi ismerőshöz fordul Aranyhoz. Az ismeretséget megmagyarázza az, hogy — amint gondos kutatással megállapítottam — Benkőné Birizdó Mária szalontai születésű volt, leánykorát Szalontán élte a XIX. század első felében, és szépségét sokáig emlegették még akkor is, mikor Belényesre ment férjhez. Nagyszalontán ez idő szerint nem él Birizdó-család, de a nevet most is őrzi egy határrész (Birizdó-dűlő, Birizdó-zug). Bármilyen különösen hangzik is a Birizdó-név, ez a családnév nem szorítkozik csupán Szalontára, mert a XIX. század végén Debrecenben is éltek Birizdók, talán ma is élnek.

1.

Pest, 1872, nov. 19.

Igen tisztelt Asszonyom,

A mily jól esett megemlékezése becses soraiban fiatalságunk bűnélküli boldog napjaira, melyek annál bájosabbnak tűnnek föl, minél inkább távozik tőlük az ember: ép annyira sajnálom, hogy hosszas távollét után hozzám először intézett kívánatának sem vagyok képes eleget tenni. Évek óta beteges

ember lévén, annyira elvonultan élek én itt, hogy alig járok ki a házból, miután hivatalhelyiségem is itt az épületben van; oly összejöveteleim pedig, hol nagy és befolyásos emberekkel találkozhatnám, épen nincsenek. Az a viszonyom, mely volt rövid időre a Tisza házzal, a legifjabb fiu halálával megszűnt, azóta évek múlnak, míg csak egyszer is látom valamelyiket, s azt sem tudom, rám ismernek-e. Lajost, mióta minister, egyszer láttam futólag; annyira bizalmas lábon tehát vele épen nem vagyok, hogy akár személyesen akár levél által fölkereshetném. Egyébiránt, ha aljárásbiróságról van szó, annak kinevezése nem az ő ministeri szakmájába, hanem a Paulerébe tartozik; nem tudom, collegiáliter, befolyhatna-e a kinevezésre. Én azt hiszem, hogy a dolgot *ott lenni* kellene jól eljárni, hogy az ottani hatóságoktól jó vélemény jöjjön fel; mert a kinevezésnél leginkább az dönt, mikép van fölszerelve a folyamodvány. Arra nézve, hogy személyes feljövetele mennyiben mozdítaná elő a dolgot — teljesen járatlan levén az effélékben, mint körömn kívül esőkben — tanácsot adni nem tudok.

Bocsásson meg e sovány válaszáért, de elénekelté azt még boldogult Csere József kánt' uram, hogy «egy emberben se' bizzatok, kiben segítség nincsen.» Nőm szíves viszontüdvözlését küldi, fogadja az enyémet is, melyel maradok

Kegyednek tisztelt Urhölgy

alázatos szolgálója

Arany János

2.

Igen tisztelt Asszonyom,

Végre sikerült megtudnom, hogy csakugyan létezik Pesten egy protestáns árvaintézet, mert megvallom, erről eddig semmit sem tudtam, és hogy annak elnöke, vagy igazgatója *Ballagi Mór*, a ref. hittani collegium tanára. Szerencsére ezzel ismerős vagyok, felkértem tehát, tudassa velem, a mit a felvétel felől tudni szükséges. Válasza következő: oly gyermek vétetik fel az intézetbe, kiről *keresztlevelél* bizonyítja, hogy még nincs 12 éves, kiről bebizonyíttatik, hogy legalább egyik szülője meghalt, miről *halotti* bizonyítvány melléklendő, kiről végre a helység hatósága bizonyítja, hogy ügyefogyott *szegény*, orvos pedig bizonyítja azt, hogy *egészséges*, és hogy *be van oltva*.

A felvétel júliusban történik, de folyamodni kell már most, minél előbb. A folyamodást *Ballagi Mór* (Nagytiszteletű) úrhoz kell intézni, mint az árvaintézet elnökéhez. Fizetés az intézetben a fiukért semmi.

Ennyi az, a mit megtudtam és irhatok. Kérdezte még Ballagi ur: a fiu protestáns-e, azt feleltem: az.

Czél szerű lesz tehát a kívánt bizonyítványokat: a keresztlevelet, halotti, szegénységi, orvosi bizonyítványokat mielőbb megszerezni, s egy folyamodáshoz mellékelve felküldeni.

Nőmmel együtt szívesen üdvözölve tisztelettel maradok

Budapest 1874 febr. 4-én

alázatos szolgálója

Arany János

Közli: KARDOS ALBERT.